

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:3291

av Christina Höj Larsen m.fl. (V)

med anledning av prop. 2015/16:65 Utlänningsdatalag

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de primära ändamålsbestämmelserna bör innehålla ett nödvändighetskrav i stället för ett behovskrav och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att Säkerhetspolisens och Polismyndighetens direktåtkomst till Migrationsverkets uppgifter inte omfattar fler uppgifter än vad som i dag finns i Migrationsverkets verksamhetsregister och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Migrationsverket inte bör ges tillgång till Polismyndighetens fingeravtrycks- och signalementsregister såsom det föreslås i 14 § andra stycket 5 i förslaget till utlänningsdatalag samt att Polismyndigheten inte bör vara skyldig att lämna sådana uppgifter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att tillämpningen av 21 § i förslaget till utlänningsdatalag utvärderas i syfte att undersöka och säkerställa att de utökade möjligheterna till tredjelandsöverföringar inte medför några negativa effekter för den personliga integriteten eller andra påtagliga negativa effekter för den enskilde, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Dagens lagstiftning rörande registerfrågor är svåröverblickbar både sett till verkningar för enskildas personliga integritet samt till den faktiska tillämpningen av de föreslagna

lagrummen och rekvisiten. Vid lagstiftningsåtgärder som avser behandling av personuppgifter, särskilt när det är fråga om verksamheter där känsliga personuppgifter är vanligt förekommande, är det viktigt att inte enbart bedöma vad som är tekniskt möjligt och ändamålsenligt för olika typer av verksamheter, utan även att beakta hur den föreslagna regleringen påverkar skyddet för den personliga integriteten. För att enskildas grundlagsskyddade integritetsskydd och rättssäkerhet i övrigt ska kunna upprätthållas är det därför mycket viktigt att exempelvis beakta särskilda sekretessintressen och att noggrant analysera och bedöma risken för att personuppgifter och annan känslig information sprids på ett olämpligt sätt.

3 Behandling av personuppgifter och ändamålen för detta

Personuppgifterna får enligt grundläggande dataskyddsprinciper endast samlas in för specifika och legitima ändamål. Uppgifterna får sedan inte användas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Vid behandling av personuppgifter är ändamålsregleringen av central betydelse för skyddet av den personliga integriteten och fungerar som den yttre ram som ska garantera att en personuppgift endast behandlas om det är motiverat och nödvändigt. Såväl Advokatsamfundet som Datainspektionen riktar kritik i sina remissvar mot att ändamålsbestämmelserna i utredningens förslag (SOU 2015:73) är alltför vida och att det kan ifrågasättas om utformningen av dessa bestämmelser uppfyller kraven enligt de grundläggande dataskyddsprinciperna. Vänsterpartiet anser att det är av stor vikt att avgränsningarna i ändamålsbestämmelserna är precisa och adekvata för att undvika att avgränsningsproblem uppstår samt för att minska risken för icke godtagbara kränkningar av den personliga integriteten.

I dag uppställs ett nödvändighetskrav (se 4 § utlänningsdataförordningen) för behandling av personuppgifter i verksamhetsregister för aktuell verksamhet. Utredningen föreslår i likhet med gällande ordning att personuppgifter endast får behandlas med stöd av utlänningsdatalagen om det är nödvändigt för de angivna primära och sekundära ändamålen. Genom nödvändighetskravet betonas att behandlingen av personuppgifter inte ska ske slentrianmässigt och att en bedömning av nödvändigheten måste göras innan en behandling påbörjas.

I propositionen har regeringen dock valt att ersätta nödvändighetskravet med ett behovskrav beträffande behandling av personuppgifter för de primära ändamålen. Mot bakgrund av att utformningen av ändamålsbestämmelserna redan i utredningens förslag kan anses som vida, innebär denna förändring att förutsättningarna för personuppgiftsbehandling riskerar att bli än vidare. Utredningen innehåller varken

någon analys eller avvägningar av vad ett behovskrav kan få för konsekvenser. Inte heller propositionen innehåller ett tillräckligt underlag för att det ska gå att ta ställning till vad införandet av ett behovskrav innebär i t.ex. integritetsskyddshänseende. Vänsterpartiet anser därför, precis som utredningen föreslår och majoriteten av remissinstanser som tillstyrkt förslaget, att det ska uppställas ett nödvändighetskrav för behandling av personuppgifter i ändamålsbestämmelserna.

De primära ändamålsbestämmelserna bör innehålla ett nödvändighetskrav i stället för ett behovskrav. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Direktåtkomst

Vänsterpartiet är generellt sett kritiskt till att tillåta direktåtkomst mellan olika myndigheter, särskilt när det gäller direktåtkomst till känsliga personuppgifter. Ett sådant förfarande riskerar att leda till att för många personer, utan tillräckliga skäl, får tillgång till personuppgifter. Ofta finns det mindre integritetskänsliga sätt att dela information mellan myndigheter utan att olika tjänstemän hos olika myndigheter har direktåtkomst till varandras personuppgifter.

Överlag motsvarar den direktåtkomst som anges i förslaget till utlänningsdatalag och tillhörande förordning den ordning som gäller i dag. För Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket anges på samma sätt som i dag vilka uppgifter som dessa myndigheter ska ha tillgång till via direktåtkomst. För Polismyndigheten och Säkerhetspolisen finns det dock enligt nuvarande ordning en begränsning som innebär att nämnda myndigheters direktåtkomst endast får omfatta uppgifter som Migrationsverket har i sitt verksamhetsregister. Eftersom förslaget till utlänningsdatalag frångår principen att uttryckligen ange vilka kategorier av personuppgifter som får behandlas i Migrationsverkets verksamhetsregister för att i stället utgå från ändamålen, ökar sannolikt möjligheterna för Migrationsverket att behandla andra kategorier av personuppgifter än vad som är fallet i dag. I såväl utredningen som propositionen saknas dels en tillräcklig analys av följderna av vad detta innebär och vilket eventuellt behov som Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har av en direktåtkomst till fler uppgifter än vad som medges i dag. Dels saknas en avvägning av det intrång i den personliga integriteten som den ökade direktåtkomsten innebär.

Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att Säkerhetspolisens och Polismyndighetens direktåtkomst till Migrationsverkets uppgifter inte omfattar fler uppgifter än vad som i dag finns i Migrationsverkets verksamhetsregister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Migrationsverkets tillgång till Polismyndighetens fingeravtrycks- och signalementregister

Regeringen föreslår att Migrationsverket enligt 14 § i förslaget till utlänningsdatalag ska tillåtas att kontrollera fingeravtryck som tagits med stöd av 9 kap. 8 § utlänningslagen mot det fingeravtrycks- och signalementregister som Polismyndigheten för enligt 4 kap. 11 § polisdatalagen.

Denna möjlighet är mycket integritetskänslig. De uppgifter som finns i Polismyndighetens fingeravtrycks- och signalementregister har samlats in av en annan myndighet för andra ändamål än de som Migrationsverkets användning avses för. Fingeravtrycken i Polismyndighetens register har bl.a. insamlats för brottsbekämpande ändamål från personer som är misstänkta eller dömda för brott eller i utredningar om brott där fingeravtryck inte kan hänföras till en identifierbar person. Ändamålet med Migrationsverkets behandling av uppgifterna är i första hand att söka fastställa en persons identitet. Precis som regeringen anger i propositionen kan enbart Migrationsverkets tillgång till personuppgifterna i Polismyndighetens fingeravtrycks- och signalementregister i sig utgöra ett intrång i den personliga integriteten. Även omständigheten att Migrationsverket får kännedom om att en enskild finns upptagen i Polismyndighetens register kan vara känsligt för den enskilde.

I likhet med remissinstansen Advokatsamfundet anser Vänsterpartiet att argumentationen inklusive motiveringen av nödvändigheten av att införa en uttrycklig rätt för Migrationsverket att få tillgång till Polismyndighetens fingeravtrycks- och signalementregister inte är övertygande. Det saknas tillräckligt underlag som visar att Migrationsverkets slagningar i just Polismyndighetens fingeravtrycksregister hittills bidragit till verkets arbete med att fastställa asylsökandens identitet på ett sätt som uppväger det integritetsintrång som det kan innebära. I de fåtal fall där Migrationsverkets tillgång till registret skulle kunna stärka asylsökandes möjlighet att bevisa sina asylskäl, kan Migrationsverket begära den aktuella informationen från Polismyndigheten.

Migrationsverket bör inte ges tillgång till Polismyndighetens fingeravtrycks- och signalementregister såsom det föreslås i 14 § 2 stycket 5 punkten i förslaget till utlänningsdatalag och Polismyndigheten bör inte vara skyldig att lämna sådana uppgifter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Överföring av personuppgifter till tredje land

Överföring av personuppgifter till tredje land måste ske med stor försiktighet. Vänsterpartiet anser att det är av stor vikt att vi har en lagstiftning som säkerställer att överföring av personuppgifter till tredje land aldrig får ske om det finns risk att

uppgifter om enskilda ansökningar om internationellt skydd röjs till de påstådda aktörer som bedriver förföljelse eller orsakar allvarlig skada. Motsvarande bör gälla för inhämtandet av uppgifter från de påstådda aktörer som bedriver förföljelse, om den fysiska eller personliga integriteten hos den asylsökande eller personer i beroendeställning, eller friheten och säkerheten hos familjemedlemmar som bor kvar i ursprungslandet, skulle äventyras.

I 21 § i förslaget till utlänningsdatalag föreslås omfattande undantag från förbudet i personuppgiftslagen (1998:204) att föra över personuppgifter till tredje land. Det är en utvidgning jämfört med nuvarande reglering och Vänsterpartiet anser inte att det, vare sig i utredningen eller i propositionen, på ett tillfredsställande sätt har redovisats vilka eventuella negativa effekter som de utökade möjligheterna till tredjelandsöverföringar kan få för den personliga integriteten. I utredningens analys samt i propositionen konstateras enbart att det finns ett allmänt intresse att föra över personuppgifter till tredje land när det krävs för att de svenska myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter på ett effektivt sätt och att de nuvarande undantagen inte är tillräckliga. Det går således inte att, utifrån tillgängligt underlag, bedöma om myndigheternas behov av effektivitet i sina verksamheter överväger de negativa konsekvenser som de aktuella överföringarna kan ge upphov till. En sådan proportionalitetsbedömning är särskilt viktig i dessa fall då det handlar om sådan personuppgiftsbehandling som den registrerade inte kan motsätta sig. Vänsterpartiet anser därför att tillämpningen av denna bestämmelse noggrant måste följas upp och utvärderas inom rimlig tid.

Regeringen bör tillse att tillämpningen av 21 § i förslaget till utlänningsdatalag utvärderas i syfte att undersöka och säkerställa att de utökade möjligheterna till tredjelandsöverföringar inte medför några negativa effekter för den personliga integriteten eller andra påtagliga negativa effekter för den enskilde. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Christina Høj Larsen (V)

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)

Daniel Riazat (V)

Daniel Sestrajcic (V)